

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

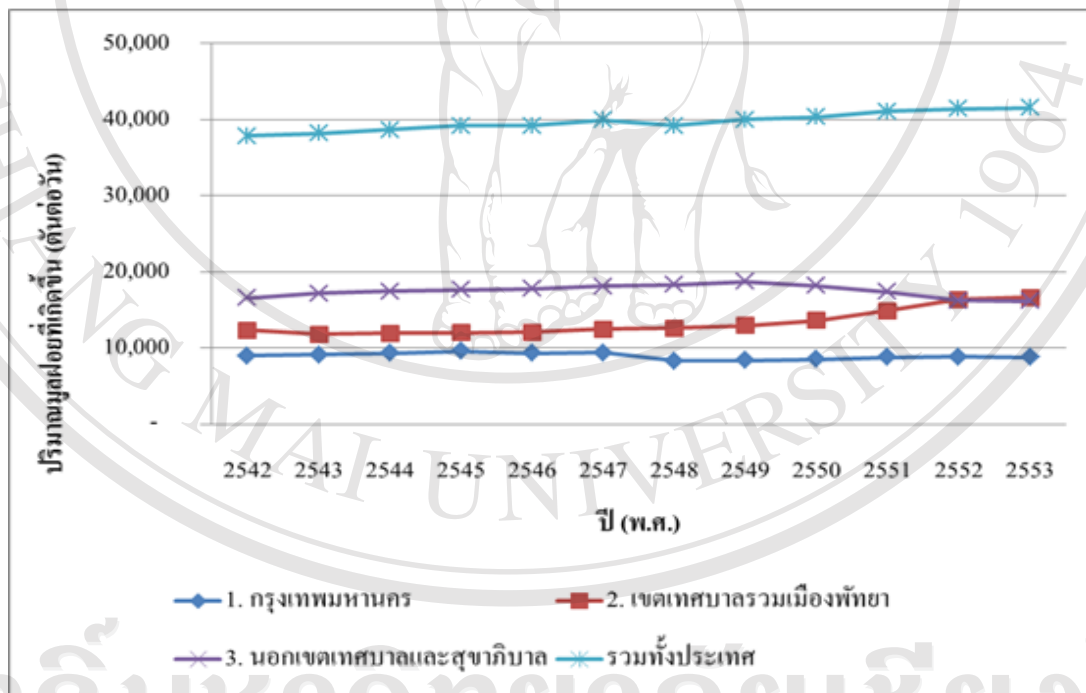
การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การเติบโตทางเศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ตลอดจนพฤติกรรมกรอุปโภคบริโภค การใช้สินค้าที่มีบรรจุภัณฑ์จำพวกพลาสติก โฟม แก้ว กระดาษ โลหะ อลูมิเนียม เพิ่มมากขึ้น ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยสูงขึ้นตามไปด้วย นำมาซึ่งปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมือง ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยซึ่งมีปริมาณและชนิดของขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นมาก ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นปัญหาใหญ่ของชุมชน ซึ่งนับวันจะเพิ่มภาระให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแทบทุกแห่งทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือประเทศกำลังพัฒนา รวมถึงประเทศไทย เนื่องจากปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี อีกทั้งหน่วยงานของรัฐยังขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรในการดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี

ในชีวิตประจำวันการดำรงชีวิตของคนเรามักจะสร้างมูลฝอย ทั้งการผลิตสินค้าต่าง ๆ การซื้อขายแลกเปลี่ยน การประกอบอาหาร การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น จากรายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ของกรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ในปี 2553 ประเทศไทยมีปริมาณมูลฝอยชุมชนทั่วประเทศประมาณ 15.2 ล้านตัน หรือ วันละ 41,532 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2549 ประมาณ 0.55 ล้านตัน ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาประเทศไทยมีขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นเฉลี่ย ปีละประมาณ 119,600 ตัน หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 1.15 ต่อปี เมื่อพิจารณาเฉพาะปริมาณขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลทั่วประเทศและเมืองพัทยา ในปี 2553 มีปริมาณขยะมูลฝอยประมาณวันละ 16,620 ตัน คิดเป็นร้อยละ 40 ของปริมาณขยะทั้งประเทศ เพิ่มขึ้นจากปี 2549 ประมาณ 1.35 ล้านตัน เฉลี่ย 5 ปี ปริมาณขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลทั่วประเทศและเมืองพัทยาเพิ่มขึ้นประมาณ 270,684 ตัน หรือเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.69 ต่อปี ซึ่งแสดงให้เห็นได้ว่า การขยายตัวของเขตเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวไปสู่เขตเมืองใหญ่ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (รายละเอียดแสดงในรูปที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นระหว่างปี 2542-2553

ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในระหว่างปี พ.ศ. 2542 ถึง พ.ศ. 2553										
พื้นที่	ปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ตันต่อวัน)									
	2542	2543	2544	2545	2546	2547	2548	2549	2550	2551
1.กรุงเทพมหานคร	8,990	9,130	9,317	9,617	9,340	9,356	8,291	8,403	8,532	8,780
2.เขตเทศบาลรวมเมืองพัทยา	12,328	11,785	11,903	11,976	12,100	12,500	12,635	12,912	13,600	14,915
3.นอกเขตเทศบาลและสุขาภิบาล	16,561	7,170	17,423	17,632	17,800	18,100	18,295	18,697	18,200	17,369
รวมทั้งประเทศ	37,879	38,170	38,643	39,225	39,240	39,956	39,221	40,012	40,332	41,064

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ

รูปที่ 1.1 ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นระหว่างปี 2542-2553

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ

ทุกวันนี้คนไทยกว่า 60 ล้านคน สามารถสร้างขยะได้มากถึง 14 ล้านตันต่อปี แต่ความสามารถในการจัดเก็บขยะกลับมีไม่ถึง 70 % ของขยะที่เกิดขึ้น จึงทำให้เกิดปริมาณมูลฝอยตกค้าง ตามสถานที่ต่าง ๆ หรือมีการนำไปกำจัดโดยวิธีกองบนพื้นซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล

โดยขยะเหล่านี้ต้องใช้ระยะเวลาในการย่อยสลายหรือบางชนิดไม่สามารถย่อยสลายได้ (รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1.2) จึงก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของมนุษย์ ได้แก่ 1. อากาศเสีย เกิดจากการเผาผลาญของแข็งทำให้เกิดควันและสารมลพิษทางอากาศ 2. น้ำเสีย เกิดจากการกองมูลฝอยที่ตกค้างบนพื้นเมื่อฝนตกจะเกิดน้ำเสียซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำทำให้เกิดภาวะมลพิษทางน้ำ 3. แหล่งพาหะนำโรค จากมูลฝอยตกค้างบนพื้นจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของหนูและแมลงวัน ซึ่งเป็นพาหะนำโรคติดต่อทำให้มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน และ 4. เหตุรำคาญและความไม่ปลอดภัย จากการเก็บขยะมูลฝอยไม่หมดทำให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวน

ตารางที่ 1.2 ระยะเวลาที่ขยะแต่ละชนิดย่อยสลายตามธรรมชาติ

ชนิดของขยะ	ระยะเวลาย่อยสลาย
เศษกระดาษ	2-5 เดือน
เปลือกส้ม	6 เดือน
ถ้วยกระดาษเคลือบ	5 ปี
ก้นกรองบุหรี่	12 ปี
รองเท้าหนัง	25-40 ปี
กระป๋องอะลูมิเนียม	80-100 ปี
ถุงพลาสติก	450 ปี
โฟม	ไม่ย่อยสลายควรหลีกเลี่ยงการใช้

ที่มา : สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและศูนย์กลางการท่องเที่ยวในเขตภาคเหนือ มีอัตราขยายตัวทางเศรษฐกิจ การศึกษา การท่องเที่ยวสูง เป็นจังหวัดที่เป็นจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยวแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของนักท่องเที่ยวนานาชาติ มีสถานที่ท่องเที่ยวหลากหลาย ทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทางประวัติ ศาสตร์ และมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวมากมาย เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นที่มีอัธยาศัยไมตรีที่ดี และมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวตลอดปี จากข้อมูลกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จะพบว่า ในปี 2553 จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากที่สุดในภาคเหนือ และมากเป็นอันดับที่ 7 ของประเทศ โดยมีนักท่องเที่ยว 5,040,917 เพิ่มขึ้นจากปี 2552 จำนวน 697,827 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.07 ในขณะที่รายได้จากการท่องเที่ยว สูงสุดในภาคเหนือ และ มากเป็นอันดับที่ 4 ของประเทศ รองจาก

กรุงเทพ ชลบุรี และภูเก็ต ตามลำดับ โดยมีรายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2553 เป็นมูลค่า 39,507.03 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2552 ประมาณ 6,901 หรือคิดเป็นร้อยละ 21.17 ซึ่งจะเห็นได้ว่าจังหวัดเชียงใหม่และเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ที่มีแนวโน้มการเพิ่มสูงขึ้นของขยะมูลฝอย จากการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว (รายละเอียดแสดงในตารางที่ 1.3)

ตารางที่ 1.3 จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2552-2553

จังหวัด	จำนวนนักท่องเที่ยว (คน)		รายได้ (ล้านบาท)	
	ปี 2552	ปี 2553	ปี 2552	ปี 2553
กรุงเทพ	30,037,911	38,222,903	331,454.31	427,504.19
ชลบุรี	7,045,496	10,062,286	47,828.36	79,108.47
พระนครศรีอยุธยา	3,583,231	6,534,638	4,410.85	9,943.32
กาญจนบุรี	4,583,630	5,741,202	7,118.52	8,943.86
ภูเก็ต	3,375,931	5,471,218	94,006.88	108,446.18
นครราชสีมา	3,929,523	5,232,940	6,663.77	8,433.25
เชียงใหม่	4,343,090	5,040,917	32,605.79	39,507.03
ระยอง	3,417,196	4,634,970	10,800.46	15,476.85
เพชรบุรี	3,919,908	4,543,673	9,492.89	8,216.12
สงขลา	2,609,045	2,946,470	12,703.42	15,888.82

ที่มา : กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ปัจจุบันเทศบาลนครเชียงใหม่ ประสบปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอย โดยปัญหามูลฝอยที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน 1) การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและเมืองในด้านต่างๆ ส่งผลให้มีประชากรหลังไหล เข้ามาสู่เมืองเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก เพื่อการประกอบอาชีพ การศึกษา การค้า การทำธุรกิจ และการท่องเที่ยว เป็นต้น 2) การจัดหาสถานที่กำจัดมูลฝอยที่ต้องรองรับปริมาณขยะมูลฝอยในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก และยังไม่สามารถหาสถานที่ๆ เหมาะสมแห่งใหม่ได้ เนื่องจากประชาชนและชุมชนผู้ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่นั้น ไม่เข้าใจวิธีการกำจัดมูลฝอยที่ถูกหลักวิชาการเท่าที่ควร ทำให้เกิดการร้องเรียนและต่อต้านการก่อสร้างพื้นที่กำจัดมูลฝอยในเขตพื้นที่ตน

จากสาเหตุของปัญหาดังกล่าว ส่งผลให้เทศบาลนครเชียงใหม่ต้องใช้จ่ายงบประมาณในการบริหารจัดการด้านต่างๆ เกี่ยวกับปัญหาขยะ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก โดย

เทศบาลนครเชียงใหม่มีพื้นที่จัดการขยะอยู่ในโซนด้านใต้ของเมือง การดำเนินการอยู่ระหว่างการขอสนับสนุนงบประมาณ ซึ่งได้จัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ร่วมกันระหว่างเทศบาลนครเชียงใหม่ กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวม 8 แห่ง ที่จะใช้พื้นที่ร่วมกัน และขณะนี้ได้รับอนุญาตให้ใช้พื้นที่จากกรมธนารักษ์แล้ว และอยู่ระหว่างการพิจารณางบประมาณในการศึกษาความเหมาะสมเบื้องต้น และออกแบบรายละเอียดการก่อสร้างต่อไป อีกทั้งเทศบาลนครเชียงใหม่ ได้ร่วมมือกับคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่จัดทำโครงการโรงกำจัดขยะสำหรับขยะติดเชื้อ จะมีการกำจัดโดยวิธีการเผาเพื่อเป็นการฆ่าเชื้อโรคที่ปะปนมากับขยะมูลฝอยและของมีคมต่างๆในเตาเผาอุณหภูมิสูง

ปัจจุบัน เทคโนโลยีและแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร อาทิเช่น การลดปริมาณการผลิตมูลฝอย การคัดแยก เก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอย การจัดระบบการรีไซเคิล รวมถึง เทคโนโลยีการกำจัดขยะมูลฝอยรูปแบบต่างๆ เช่น การหมักทำปุ๋ย การเผาในเตาเผา การฝังกลบอย่างถูกสุขอนามัย (sanitary landfill) การเปลี่ยนขยะเป็นพลังงาน (waste to energy) เป็นต้น ได้มีการพัฒนาและสาธิตใช้กันอย่างแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ยังขาดเพียงการบริหารจัดการขยะที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่กับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลนครเชียงใหม่ สามารถวางแผน พัฒนาการท่องเที่ยว และแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเป็นระบบ รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการขยะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่และความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่กับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยใช้เทคนิคทางเศรษฐมิติด้วยวิธีโคอินทิเกรชัน (cointegration method) และเออร์เรอร์คอเรคชัน (error correction mechanism) และวิธีการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผลด้วยวิธี granger causality เพื่อให้ทราบถึงทิศทางการปรับตัวในระยะยาว การปรับตัวในระยะสั้น และทิศทางความสัมพันธ์ในลักษณะเชิงเป็นเหตุเป็นผลระหว่างตัวแปรทั้งสองตัว

1.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

- 1 เพื่อทราบถึงการจัดการขยะมูลฝอยของเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
- 2 เพื่อเป็นประโยชน์และแนวทางการวางแผนการท่องเที่ยวและจัดการขยะมูลฝอยในอนาคต

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตของเนื้อหาการวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่กับปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติ คือ วิธีโคอินทิเกรชัน (cointegration method) และเออร์เรอร์คอเรกชัน (error correction mechanism) และวิธีการวิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผลด้วยวิธี granger causality โดยใช้ข้อมูลปริมาณขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ รายไตรมาส ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2543 ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ.2554 และข้อมูลจำนวนนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่รายไตรมาส ของช่วงเวลาเดียวกัน

1.5 นิยามศัพท์

ขยะ หมายถึง สิ่งของที่เหลือใช้ประโยชน์จากการบริโภคของมนุษย์และจากกระบวนการผลิตของภาคการผลิตต่างๆ เช่น เศษแก้ว เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร พลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว มูลสัตว์ หรือซากสัตว์ รวมถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาดหรือที่อื่น

มูลฝอย หมายถึง สิ่งต่างๆที่เราไม่ต้องการที่เป็นของแข็งหรืออ่อน มีความชื้น ได้แก่ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร ถูพลาสติก ภาชนะกล่องใส่อาหาร ถ้ำ มูลสัตว์ หรือซากสัตว์รวมตลอดถึงวัตถุอื่นที่เก็บกวาดได้จากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น

นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพัก ณ สถานประกอบการที่พักในจังหวัดเชียงใหม่